

30. 11. 1989

"Szpilki" 44/89

Michail Suchobokov:

Vzápětí když smích se tulí a
v rozevláté susnici jež štěstí honí po
papíře

v skryšii jeskyni či teanó díře
vás obviňují stesky mé i obrady
s areálem ikonostasů medailí
které nás ničí v nenávisti tupých hlav.

Ač je mi líto vašich stesků
padlých prostých do záblesků i šťastných
chvil

jak prudce buší do spánků
že ďábel snad by nedovedl tak pečlivě
svou hymnu hlásat do uší
že nepravdivě mně to zní
tak falešné jsou tóny ty.

4.3.1989

u v n ě t ě č í s l o :

1. Výzva k odstranění symbolů a soch J.V.Stalina a jak
sxnizi naložil současný obřadný proud v Superku.

2. Viktor Šejnis: Srpnová žatva. /Dokončení/

3. J.Amparcumov: Kati a oběti. /Pokračování/

Připravuje se: Autentické svědectví přímých účastníků o
masakru policejních jednotek na Národní třídě 17.11.1989.

v y c h á z e l o 1973 - 1975

o b n o v e n o 1987 ročník 6 čís

Vydává: Vladimír Hejný, Čs. armády 34, 787 01 Šumperk

V Šumperku, dne 12.11.89

ONV v Šumperku, ONV v Olomouci, MěNV v Zábřehu n.M., MěNV v Rýmařově

Výzva k odstranění symbolů a soch Josifa Vissarionoviče Stalina v našich městech a k otevřenému vyrovnání se s postavou J.V.Stalina a stalinismem.

Za v současné době probíhajících společenských změn v Sovětském svazu a ostatních socialistických zemích, dochází m.j. k odhalování a bourání mnohých historických a politických mýtů, legend, polopravd a lží. V novém světle jsou odhalovány skutečnosti, které se ještě před několika roky jevily ve zcela jiných souvislostech.

Snad nejradikálnější změna pohledu a hodnocení se týká historické osobnosti Josifa Vissarionoviče Stalina a ideologického směru po něm nazvaného stalinismem. K nejdůležitějšímu přehodnocení významu a osobnosti J.V.Stalina a stalinismu dochází především v SSSR, kde je odsoudilo a zamítlo samotné vedení KSSS, vláda a široká veřejnost. Všechny tamější sdělovací prostředky a mnohé odborné publikace ve vzájemné shodě takřka denně odhalují nové a nové skutečnosti ze života tohoto statníka, o jeho negativním až zločinném vlivu na veškerý život Sovětského svazu, ve všech jeho oblastech, i na vývoj a život ostatních zemí.

Jednou z nich je i naše republika. Padesátá léta znamenala pro desetitisíce lidí vězení, justiční vraždy, pronásledování, pracovní tábory, rozklad kultury, vzdělání, výchovy, rodiny, pronásledování církví, násilnou kolektivizaci zemědělství a celkový hospodářský úpadek. I někteří současní naši čelní političtí představitelé se stali v minulosti oběťmi stalinismu.

V SSSR dochází také k přehodnocování role Stalina za druhé světové války. Kroutí se další mýtus o něm jako o jediném osvoboditeli od německého fašismu. Považujeme proto za nadále neúnosné předkládat naší veřejnosti J.V.Stalina jako osvoboditele. Je třeba rozlišovat význam a úlohu Rudé armády při osvobozování ČSR od německého fašismu a negativní vliv J.V.Stalina na následující vývoj naší společnosti a státu. Československo osvobozovali společně s Rudou armádou ostatní spojenci spolu s domácím a zahraničním odbojem.

V padesátých letech došlo u nás k umělému vytvoření kultu osobnosti J.V.Stalina. Na mnoha místech naší vlasti byly stavěny jeho busty, pomníky a sochy, některé z nich v nadživotní velikosti. Jeho jménem byly pojmenovány ulice, náměstí a sídliště našich měst. Většina toho byla mezitím zejména v 60-tých letech odstraněna navždy. Nejznámější bylo zbourání skulptury J.V.Stalina v Praze na Letné.

Ko tom všem co nám je dnes o J.V.Stalinovi známo, je zcela nepochopitelné, že jsou ještě místa, kde zůstávají místní názvy zachovány, či místa, kde stojí jeho sochy. Snad ojedinělou kuriozitou zůstává šumperský okres v Severomoravském kraji, kde jsou umístěny dvě sochy J.V.Stalina v nadživotní velikosti. Jedna v okresním městě Šumperku, kde dokonce byla zahájena stavba nákladného monumentálního pomníku, do něhož má být stávající socha vkomponována. Druhá stojí v sousedním Zábřehu na Moravě, kde byla znovu umístěna v 70.letech před základní školou! Další skulptury stojí v Rýmařově, Olomouci a v Odrách. Nevyklučujeme, že jsou dosud i v dalších místech Severomoravského kraje.

Setrvávání soch J.V.Stalina v našich městech veřejně symbolizuje přetrvávání stalinismu, který se projevuje i v praktickém životě těchto míst a v jednání a činnosti některých veřejných a stranických funkcionářů KSČ. Proto žádáme odstranění všech symbolů a skulptur J.V.Stalina ze našich měst jako symbolů stalinismu.

Jsme přesvědčeni, že není možné zahájit široký společenský dialog ořdemokratizaci naší společnosti bez pravdivého a zodpovědného vyrovnání se s postavou J.V.Stalina a stalinismem, tak jak se to děje v Sovětském svazu a ostatních soc.zemích, kde se již nenajdou místa, která by něčím symbolizovala tuto negativní osobnost.

Podpisy: Josef Michalčík, Ladislav Horák - Zábřeh na Moravě
Michal Mrtvý, Dana Mrtvá, Lubomír Fiala, Hana Fialová, Iven Arab-
čuk, Radek Rezníček, Ing.Gillar Václav - okr. Olomouc
Jiří Suchan, Jan Kašpar, Jiří Zatloukal, Petr Opletal, Vlad.Hajný
- Šumperk, Josef Hanulík - Písečná, Jan Kadubec - Supíkovice,
Václav Dvořák - Jeseník. Bylo ještě asi 8 podpisů ze Zábřeha n.M.

Mezitím však obrodný proud, kterým žije už od 20.11.89 téměř celý Šumperk, způsobil, že kolem 29.11.1989 došlo k odstranění sochy nenáviděného zlosyna, jehož postava konečně přestala zněsvěcovat náměstí se jménem Jana Husa. V.H.

I kult síly, opovrhování k občanským svobodám a miliónům obětí, jimiž byla po-
seta vykonaná cesta - to na straně jedné. A nevíru v jakékoli ideály; amoralis-
mus a protispolečenské snahy na straně druhé. Cena nucené "jednomyslnosti"
nemohla být tedy jiná. A tuto cenu platíme dodnes.

Byly vytyčeny svérázné "zóny" a "rizikové skupiny": tisk, divadlo, film,
vědecká a tvůrčí inteligence a studentská mládež. Při prohlížení novin a časo-
pisů a vědecké literatury konce 60-tých a začátku 70-tých let se nepřestáváme
divit: Jak opatrné, zdrženlivé, a loajální byly ve své zdrcující většině poku-
sy společnosti promluvit vlastním hlasem a chopit se odpovědnosti zatím ne de-
finitivního řešení, ale jen posouzení svých vyvstálých problémů. Jakkoliv ne-
velké byly úchytky od navyklé "ideologické disciplíny", tak rychleji následo-
vala odvetná opatření k potlačení a začaly se obnovovat a budovat opevnění a
kazematy na "frontě ideologického boje". Spisovatele začaly zpracovávat kvůli
"ztrátě vycítění reálných proporcí mezi světlými a chmurnými stránkami naseho
života, za unylost a pološero", a režiséry kvůli "bezmyšlenkovité modernizaci
klasiků". Sotva divadlo na Tagance uvedlo Brechtův "Galileův život" a Ústřed-
ní divadlo Sovětské armády "Smrt Ioanna Grozného", už byly obviněny, že sledu-
jí "módní tendenci deheroizace silné osobnosti". Časem se tón přiostrhoval a do
palby nečestné kritiky se šmahem dostávala čestná díla vytvořená v předcháze-
jících letech. Jedněm kladli za vinu tvorbu "pořádkem znuděná" díla tzv. "záko-
nypové pravdy", druhým "intelektuálnost, podemílající všechny sociální horizo-
nty a záliby". Někteří spisovatelé, kritici, filmaři a umělci "ztráceli orien-
tační body již osvědčené smísty kapitulantství chápali jako šíři názorů, a
revizionistickou zvrhlost jako šíři myšlenky!" Trpět tohle nebylo přece možné
a tak rostly bariéry mezi těmito neuvědomělými spisovateli a čtenářem. Do kni-
žních regálů se dostaly mnohé novátorské filmy, a také díla umělců, jež byla
"lidu cizí" se odstraňovala buldozery. Autory Literární encyklopedie odsoudili
za to, že "je v ní koketně citován španělský buržoazní filosof Ortega-Gasset"
a přehodnocení Pilňakovy tvůrčí práce /jemuž připoměli pochvalu Trockého/ za
pašerácký pokus. Vyčítali jim, že seznam autorů časopisu Novyj mir je v ency-
klopedii "neuvěřitelně nařouknut" a že o V.Někrasovovi je řečeno více než o
G.Markovovi a M.Alexejevovi.

S "revizionistickým nebezpečím" začali ostatně bojovat nejen ideologickými
prostředky. Srpnová akce jim rozzázala ruce a výrazně změnila představu o hra-
nicích dovoleného. Bylo-li možno vyslat vojska do cizí země a přinutit ji poz-
měnit vedení i kurs, co potom bránilo odejmut Tvardovskému a jeho redakci No-
vyj mir, a zatopit všechny ostatní ostrůvky polosvobodného tisku? Solženicyn
byl již v r.1969 k výročí Října vyhnán ze Svazu spisovatelů svými bratry-tvůr-
ci. "Bída antikomunismu" - jen na tohle označení se zmohli, když byla spisova-
teli udělena Nobelova cena.

Energickou aktivitu rozvinulo i Oddělení vědy při ÚV vedené S.Trapeznikovem
jehož si Leonid Iljič /Brežněv/ "osobně" vyhlédl v době, kdy pracoval v Moldá-
vii. V "liberální" době knadidoval do vedení Akademie věd. A tu vydal práci "V
ostrých zatáčkách dějin" falšující dějiny strany a jemu podřízené kádry orien-
tující k boji s hlavním a věčným nepřitelem - revizionismem. Činila se opatře-
ní k likvidaci vědeckých kolektivů, které podnikaly první kroky k obrození op-
ravdové vědy a společnosti. Tak institut historie, kde "absolutorizovali spe-
cifiku historického rozvoje Ruska", se snažili zobrazit v následcích stalinské
kolektivizace a nedocení "činnosti strany v přípravě na válku". Institut so-
ciologických výzkumů, kde "ne bez vlivu buržoazní ideologie" začali ohledávat
reálnou sociální strukturu v naší zemi, přičemž se neorientovali na zadané vý-
sledky a odvážali se vydat dokonce futurologickou publikaci, aniž by k tomu
měli svolení. Svorně též rozdrtili sociologickou laboratoř Tartuské university
jež pracovala na nejvyšší profesionální úrovni. O Ústavu ekonomiky bylo vydá-
no zvláštní nařízení, aby se ani tam nepokoušeli otrást ideologickými pilíři,
takže teď se ptáme my: kam že to pohlížela ekonomická věda?

Svobodné společenské myšlení, jež se probudilo průběhem událostí, ale bylo
energicky vytlačováno ze všech státních ústavů, přešlo na jinou úroveň. Rozme-
zí 60-tých a 70-tých let se vyznačovalo masovým rozvodněním "samizdatu" a "ta-
mizdatu", snahami bezprostřední promluvy ke společnosti vyhýbaje se přitom s
oficiálním kanálům. Úřady odpověděly aktivizací represivního aparátu, zákona-
lením politických výsledků, širokým a svévolným použitím svým duchem a literou
protiústavního článku 70 a 190 /1/ trestního zákoníku RSFSR a analogických
článků kodexů ostatních svazových republik."Izvestija" 13.10.1989.Přek.David.
Pokračování.

V politickém lexikonu byl vzkříšen přízrak "ideologické diverze", tedy Stalinův vynález, obrozující středověké představy o "nákaze", kterou ďábel posílá na člověka. K odvrácení "ideologické diverze" byla pečlivě koordinována činnost státních výborů s orgány státní bezpečnosti, které se stále více orientovaly - jako za stará - ne na své úkoly, ale na práci soudů a speciálních psychiatrických léčeben, bezvýhradně plnících příkazy prvních i druhých.

Rozměry represí pochopitelně ani zdaleka nedosahovaly stalinských měřítek, avšak mechanismus byl úplně restaurován a navíc - pozvednut na úroveň soudobých organizačně technických standartů a v kterémkoli okamžiku mohl být podle vůle centra převeden na jakékoli obrátky.

Břežněvovsko-suslovenské vedení okamžitě zorganizovalo svým vysláním vojsk do Československa hlučnou kampaň o "všelidové podpoře" ve vlastní zemi. Podle zaběhnutého scénáře dělníci a rolníci, vědci a spisovatelé nejenže jednomyslně zvedali ruce na četných shromážděních, ale pospíšili si i se svými prohlášeními v tisku, rozhlase a televizi. Kuriózní detail: již pod prvními zprávami o podniknuté akci byl otištěn telefonický ohlas předsedy kolchozu Adylova. Skandální sláva o něm nedala na sebe dlouho čekat, jelikož si tak pospíšil jménem svých svěřenců ochválit "pomoc bratrskému československému lidu" a pranýřovat "reakcionáře a jejich inspirátory z imperialistického tábora".

Krutá lekce Afganistanu byla přede dveřmi.

Zcela konformisticky se zachovala i ta část lidu, inteligence, která si uvědomovala smysl událostí a mohla by posoudit jejich následky. Ale ve zdrcující většině případů spolehlivě zapracovala, jak poukázal V. Turčín, setrvačnost strachu. A "generace XX. sjezdu", která se ve své většině projevila bezmocnou a rozdrobenou, se v nejlepším případě utěšovala neúčastí a s tím, co bylo provedeno, se smířila. To byla jedna z nejmšššších lekcí srpna.

V létě roku 1968 se náš stát a společnost ocitly před další historickou křivou a dospěly do slepé uličky. Stalinismus prodloužil své panování téměř na další dvě desetiletí. A čím dále jsme šli po tehdy zvolené cestě, tím více ostrých a bolestných problémů se nahromadilo, tím nebezpečnější se stávala atrofie /chřadnutí/ i zhoubná proměna buněk sociálního organismu a tím spolehlivěji jsme se odsuzovali k všestranné krizi s nepředvídanými následky v hospodářství, společnosti, ideologii a morálce.

Vše minulé, nevyžité a nepřekonané se nám věší na nohy, jako by se mrtvý sápal na živého. Hlubokou pravdu má S. Kondrašov: "Když jsou dějiny a vůle lidu znásilňovány, pak se za násilí dříve či později předkládá účet, který je pak tím více krutější". Toto pravidlo nezná výjimky. Avšak kromě všeobecné zásady existují přinejmenším tři bezprostřední příčiny, podle nichž je nám pravda o vpádu do Československa životně důležitá dnes na těžké cestě perestrojky.

Zprvé, nelze počítat s plnou důvěrou k nešemu novému politickému myšlení a nelze vstoupit do civilizovaného a nenásilného světa, pokud nebude jasně řečeno: není a nemohlo být takových okolností, které by ospravedlňovaly porušení elementárních norem mezinárodního práva.

Zadruhé, je nutné odnaučit vládu zastaralému zvyku jít proti myšlenkám a pokojným manifestacím, ať už jsou jakéhokoli druhu, se zbraněmi. Pokud se takové nebezpečí uchovává, nelze perestrojku považovat za nezvratnou.

Zatřetí, pakt Molotov-Ribbentrop, vpád do Československa a "internacionální pomoc" Afganistanu jsou tři články jednoho řetězu, které nelze oddělit. V překonání imperiálního syndromu - ať již vystupuje v jakýchkoli oblecích či ať se za tím jakkoli jeví plodný, - spočívá mravní zdraví naší společnosti.

Nastal čas hlasitě a srozumitelně se vyslovit o naší zodpovědnosti za "břežněvovu doktrínu". Prakticky již zemřela. Zbývá to přiznat. "Izvestija", 13.10.1989. Překlad David.

Rosa Luxemburgová: O s v o b o d ě.

"Svoboda pro ty, kdož podporují vládu, jen pro členy strany nezávisle na počtu jejich členů, rozhodně není svoboda. Svoboda je svobodou pro toho, kdo myslí jinak. Bez všeobecných voleb, bez svobody tisku a shromažďování, bez svobodné výměny názorů upadá život veřejných institucí a udržuje se jen zdání života, v němž byrokracie je jediným aktivním elementem. Veřejný život postupně usíná a tučet předáků disponujících neúnavnou energií jsou těmi, kdož vládou. Takové podmínky nutně vyvolávají brutalizaci politického života, vraždy a politické léčky, aby se lépe prováděla moc." /Rose Luxemburgová, spolubojovnice a ideologická přítelkyně V.I. Lenina, byla zavražděna fašisty v r. 1919 a její tělo vhozeno do kanálu/.
Připravil David.

ale v Bulharsku, Maďarsku, Polsku, Československu a možná i v některých jiných zemích tato odpovědnost byla zcela bezprostřední. Skutečný, upřímný internacionalismus komunistů-revolucionářů byl vyměněn za "internacionalismus" mistrů mučení. Uvedu některá fakta. V době procesu Rajka v září r.1949, tehdejší vedoucí maďarských komunistů, horlivý stalinista-dogmatik Rakoszy /posléze vyložený ze strany a zemřelý ve vynucené emigraci v Krasnodaru/ spolu s naším generálem státní bezpečnosti Bělkinem nutili Švábe, který byl služebně v Budapešti, aby urychleně přistoupili k zatýkání "podezřelých" v Československu a aby pozval na pomoc poradce z SSSR, jejichž zkušenost byla využita v Budapešti. Aby podpořil tuto radu, generál Bělkin říkal: "Českoslovenští spolupracovníci státní bezpečnosti mají všeho všudy čtyř roční zkušenosti. A sovětští pracovníci už 30 let a podobné problémy řešíme zcela jinak."

S analogickou radou se obrátili na Gottwalda a Slánského tehdejší vůdci Polska Bierut, Zambrowski a Berman. Poté Gottwald se Slánským požádal Moskvu o poslánií poradců, požádali s těžkým srdcem, jelikož Šváb je informoval o krátkých metodách vyšetřování, používaných v Maďarsku a v Polsku, nejenom vztahu k vlastním, ale i k československým občanům, vtaženým do případu Rajka. V říjnu do Prahy přijeli generálové státní bezpečnosti Makarov a Lichačev. A hned se obořili na pracovníky československých orgánů a sdělili jim, že "nedovedou vybojovat vyplnění svých požadavků a ve vztahu k třídním nepřátelům pracují hedvábných rukavicích". Podle svědectví Theodora Baláže, tehdejšího náčelníka slovenského oddělení pro odhalování nepřátel ve straně /bylo takové oddělení/, Lichačev se rozčílil, že nechtěl podat nepotvrzený kompromitující materiál na vedoucí stranické pracovníky. Sovětský generál prohlašoval: "Stalin mě sem poslal organizovat procesy a já nemohu ztrácet čas. Přijel jsem do Československa ne diskutovat, ale sundávat hlavy. Sundám stovky krků, jinak sundají hlavu mně."

V roce 1950 ve funkci staršího poradce ho vyměnil Bojarskij. Tehdejší československý ministr Státní bezpečnosti Kopřiva vyprávěl později o příkazu Gottwalda opírat se o sovětské poradce a řídit se jejich hlediskem. "Nejdůležitější rozhodnutí se přijímala z iniciativy sovětských poradců" - vzpomínal. Velitel Ruzyně Doubek na kterého s hrůzou vzpomíná London, později přiznával: "Příkazy sovětských poradců jsem plnil neprodleně. Byli spojeni s našimi nejvyššími vedoucími a se soudruhem Gottwaldem a ten, jak jsem věděl, vždy bez jakýchkoliv námitek souhlasil s opatřeními, které navrhovali poradci. Někdy jsem pochyboval, jestli vyšetřovaný je vinen tím, z čeho ho obviňují, nebo jsem byl dokonce přesvědčen o jeho nevině, ale myslel jsem, že v těchto případech je vyšší cíl a opakoval jsem si slova Vladimíra /Bojarského/: "Když se kácí les, lítají třísky".

Proč Gottwald tolik pokorně zrazoval katům své nejbližší spolupracovníky? Příčiny, zdá se jsou následující. KSČ jediná mezi východoevropskými stranami obdržela při prvních poválečných volbách téměř absolutní většinu /více než 40 %/ hlasů. Právě vláda Gottwalda byla jedinou ve východní Evropě, která se rozhodla přijmout americkou pomoc podle "Marshallova plánu" - pravda, na nátlak Stalina bylo toto rozhodnutí urychleně přehodnoceno. Vedení KSČ se později než ostatní zapojilo do "honu na čarodějnice" ve vlastních řadách. Ale to vše co v normální situaci by muselo dodat vůdci sebedůvěru, v Gottwaldovi vytvořilo nedůvěru a strach, nebo, řečeno slovy Londona "pocit viny". Zvláště zjevně se tento pocit zostřil po odloučení Jugoslávie. Ne náhodou on, jakoby vyháněl přízrak bývalé legitimacy a práva vlasti na samostatnou cestu, ubezpečoval Stalina, že "Československo nikdy nebude druhou Jugoslávií". Myslím, že Gottwald i pil - jak se potom stalo známým - a vůbec "ztrácel tvář" ze stejných důvodů.

Nimochodem, nejdříve byla reakce Stalina na "případ Slánského" neočekávaná. Když dostal od českosl. ministerstva státní bezpečnosti a sovětských poradců kompromitující materiál proti Slánskému, Stalin ho považoval za nepřesvědčivý a poradil Gottwaldovi, aby s velkou opatrností přijímal udání "svědků-zločinců", protože mohou být "nepřátelskou provokací". A připojil: "Jestliže nechceme, aby činnost vyšetřovacích orgánů hrála do rukou nepřátelům, tak je nutno tuto činnost neustále kontrolovat, aby se nerozšířila na důvěru společnosti k nejvyšším orgánům moci". Čím si vysvětlit fintu Stalina? Jeho oblíbenou snahou, tohoto podle slov Bucharina "genia dávkování", vypadat "humánněji než jeho podřízení? Politickými představami, tím, že nechtěl se osobně zkompromitovat antisemitismem? Nebo jemu vlastní zákeřností, snahou prověřit důvěryhodnost podřízených? Innostrannaja literatura 4/89. Překlad Petr.